

MÉZES ÁDÁM | történész-muzeológus
Magyar Nemzeti Múzeum, Éremtár
mezes.adam@mnm.hu

Pincéből a múzeumba

Dr. Matuska Péter rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter kitüntetései az Éremtár gyűjteményében

ABSZTRAKT | Egy budai ház pincéjéből előkerült falerisztikai anyaggal gyarapodott a Magyar Nemzeti Múzeum Éremtárának gyűjteménye 1962-ben. Az ügyben eljáró muzeológus, Huszár Lajos valószínűsítette, hogy az anyag dr. Matuska Péter egykori követ és meghatalmazott miniszter tulajdonát képezte.

Matuska Péter 1885-ben született Budapesten. Közép- és felsőfokú tanulmányai befejezése után évtizedeken át szolgált a magyar külügyi törekvésekért, előbb prágai, majd madridi ügyvivőként, varsói, szófiai és végül a második világháború során stockholmi követként. Pályája során szinte minden állomáshelyén kiemelkedő elismerésekben részesült, továbbá tulajdonosa volt a jelentősebb magyar kitüntetéseknek is. A világháború után kivándorolt Franciaországba, ahol 1956-ban hunyt el.

Jelen tanulmány kísérletet tesz Matuska Péter – a hazai történetírásban ez idáig feldolgozatlan – pályájának vázlatos ismertetésére a Budán előkerült falerisztikai anyag részletes bemutatásán keresztül.

KULCSSZAVAK | 20. század, diplomácia, külpolitika, kitüntetések, külszolgálat, Magyarország, Skandinávia

ÁDÁM MÉZES | historian, museologist
Hungarian National Museum, Coins Collection
mezes.adam@nmn.hu

From the Cellar to the Museum

Medals Awarded to Péter Matuska, Ambassador Extraordinary and Minister Plenipotentiary, in the Medal Collection

ABSTRACT | In 1962, the Department of Coins and Medals of the Hungarian National Museum was enriched by phaleristic items found in the cellar of a house in Buda. Lajos Huszár, the museologist who handled the case, reckoned that the items belonged to Dr. Péter Matuska, a former ambassador and deputy minister.

Matuska was born in Budapest in 1885. After finishing his studies at university, he spent decades in Hungarian foreign affairs, first as an agent in Prague and Madrid, then as an ambassador in Warsaw, Sofia, and, during the Second World War, in Stockholm. Throughout his career, he was the recipient of significant Hungarian and foreign orders and distinctions in practically every position he held. After the war, he moved to France, where he passed away in 1956.

The present study intends to outline Péter Matuska's career, which has been largely overlooked by Hungarian historians and scholarship, through a detailed discussion of the phaleristic material discovered in Buda.

KEYWORDS | twentieth century, diplomacy, foreign policy, awards and medals, foreign service, Hungary, Scandinavia

Bevezetés

1962 nyarán egy budai lakos felajánlotta a Magyar Nemzeti Múzeum számára a II. kerületben található, Volkmann utca 8. szám alatti ingatlan pincéjéből előkerült kitüntetéseggyűttest. Az összesen 23 darab, javában külföldi érdemjelről az átvétel után Huszár Lajos (1906–1987), az Éremtár osztályvezető muzeológusa készített jegyzéket, majd az értékesebbnek ítélt darabokat bevezette a gyűjteményi leltárkönyvbe. Az átvételi elismervény tanúsága szerint „a rendjelek valószínűleg Matuska Péter egykori rendkívüli követ tulajdonai voltak”¹

Jelen tanulmány keretei között bemutatjuk a pincéből a múzeumba került kitüntetések, továbbá kísérletet teszünk egykori tulajdonosuk meghatározására, illetve életpályájának ismertetésére.

Bekerülési körülmények és meghatározás

A Volkmann utca 8. szám alatt található modern villa² 1940-ben került Matuska Péter (1885–1956) stockholmi követ és meghatalmazott miniszter tulajdonába 108 000 pengő vételi áron.³ A korabeli címjegyzékek tanúsága szerint a mindenkori tulajdonosokon kívül az épület egyes lakásai bérleményként funkcionáltak.⁴ Többek között Szabó Lőrinc költő és neje is a házban bérelt egy háromszobás lakást a harmincas évek közepétől.⁵ A költő levelezéséből tudjuk, hogy az ostrom során számos ember keresett menedéket az épület pincéjében, köztük a Szabó házaspár, Móricz Virág (1909–1995) és családja is.⁶ Feltételezhető, hogy az ostrom előtt került elrejtésre a közel két évtizeddel később a múzeum számára felajánlott anyag.

A kitüntetéseggyűttes több ritka és értékes darabot foglalt magába, például a dán Dannebrog-rend nagykeresztjének csillagát vagy a spanyol Polgári Érdemrend nagykeresztjét, amelyekkel nagyon kevés hazai kitüntetett büszkélkedhetett. A kitüntetésekkel együtt okmányok, dobozok nem kerültek a múzeum tulajdonába, ahogyan bizonyos hiányok (csillag vagy kereszt) okán feltételezhető, hogy nem minden darab talált menedéket a pince mélyén, vagy nem együtt hagyták el az évtizedes rejtekhelyet és kerültek a múzeum őrizetébe.

1 Magyar Nemzeti Múzeum, Éremtár, 65/62.

2 *Építő Ipar – Építő Művészet*, 1931. február 15., 32.

3 *Fővárosi Közlöny*, 1940. december 31., 1442.

4 *A budapesti egységes hálózat (Budapest és környéke) betűrendes távbeszélő névsora* 1939, 410.

5 1935 májusában költözik a lakásba, ahol haláláig élt. ONDREJČÁK 2014, 17.

6 ILLYÉS 2013, 4.

Az Éremtár számára felajánlott kitüntetések az egykorú átvételi jegyzőkönyv szerint:

1.	A Magyar Érdemkereszt csillaga
2.	A Magyar Érdemkereszt lovagkeresztje
3.	1908-i Emlékkereszt
4.	A bolgár Nemzeti Rendjel csillaga
5.	A bolgár Nemzeti Rendjel keresztje koronával
6.	Bolgár Szt. Alexander-rend
7.	Román csillagrend
8.	Litván Rendjel 1918
9.	Érdemrend Al Merito Civil felirattal
10.	Holland Érdemrend Og Gud kon Gen felirattal
11.	Norvég Érdemkereszt
12.	Hat darab miniatűr rendjel összefűzve
13.	Hat darab miniatűr rendjel összefűzve
14.	Négy darab szalag, a felsorolt rendjelekhez tartozók

A jegyzőkönyvben szereplő tételek eredeti meghatározása több esetben pontatlan vagy téves, ezért mindenképpen utólagos helyesbítésre szorulnak. Abban az időben az Éremtárban a kitüntetések nem képeztek önálló gyűjteményi egységet, s így megfelelő szakirodalom sem állt rendelkezésre. Javarészt főleg személyi hagyatékokból alig néhány tucatra rügott a számuk. Önálló gyűjteményi egységgé csak az 1970-es évek végére fejlődött egy jelentős hazai magángyűjteményből történt vétel révén. Sajnos a korabeli gyűjteménykezelési szokások következtében a kitüntetések jelentős része nem került gyűjteményi leltározásra, hanem a duplumanyag közé sorolták őket, és a gyűjtemény gyarapítása érdekében cserealapként szolgáltak. A magyar kitüntetések és a miniatűrsorok jutottak erre a sorsra, így rájuk csak a jegyzőkönyvben leírtakra hagyatkozhatunk, meghatározásuk (ellenőrzése) ezért utólag már nem lehetséges. Különösen fájó a miniatűrok sorsa, hiszen általuk sokkal könnyebben lehetne azonosítani az összetartozó kitüntetéseket és ezáltal egykori tulajdonosukat. Az általunk tételesen ellenőrzött és javított jegyzék:

3.	Jubileumi Emlékkereszt
4.	A bolgár Polgári Érdemrend nagykeresztjének csillaga
5.	A bolgár Polgári Érdemrend nagykeresztje
6.	A bolgár Szent Sándor-rend kardokkal ékesített középkeresztje

7.	Románia Csillaga-rend lovagkeresztje
8.	A lett Három Csillag-rend középkeresztje
9.	A spanyol Polgári Érdemrend, nagykeresztje
10.	A dán Dannebrog-rend nagykeresztjének csillaga
11.	A Norvég Vöröskereszt Érdemkeresztje

Az Éremtár leltárkönyvébe felvett kitüntetések közül több meglehetősen értékes és ritkán adományozott. A Dannebrog-rend (Dannebrogordenen) nagykeresztjének esetében mindössze három adományozás történt magyar személy részére a vizsgált időszakban, báró Bornemisza Gyula (1924),⁷ Magyary Antal (1937) és Matuska Péter (1940)⁸ számára. A rendet a legenda szerint II. Valdemár dán király alapította lovagrendként a pogány észtek felett aratott győzelem emlékére 1219-ben, majd V. Keresztély 1671-ben felújította modern érdemrendként és alapszabállyal látta el. Az addig egy osztállyal rendelkező Dannebrog-rendet 1808-ban még három osztállyal bővítették. A kitüntetés azon állami elismerések sorába tartozott, amelyek alapszabálya előírta az adományos halála után a jelvények visszaszolgáltatását a rendi kancellára számára. A Dán Királyság második legfontosabb és széles körben adományozható állami kitüntetése a mai napig (1. kép).

1. kép. A dán Dannebrog-rend nagykeresztjének csillaga, zománcozott ezüst, 79,5 × 83,24 mm, Magyar Nemzeti Múzeum, Éremtár, ltsz. ÉT.D.59.962.5., Jaksity Iván felvétele

A bolgár Polgári Érdemrend nagykeresztjét (Орден за гражданска заслуга) valamivel több mint egy tucat magyar személy vehette át a két világháború között. A teljesség igénye nélkül: Fabinyi Tihamér (1938),⁹ Bárczy István (1942),¹⁰ Fáy István (1942),¹¹ Vértessy Sándor

7 HENNINGS–BILLE-HANSEN 1925, 41–42.

8 BILLE-HANSEN–HOLCK 1945, 21.

9 *Budapesti Közlöny*, 1938. szeptember 2., 1.

10 *Budapesti Közlöny*, 1942. február 1., 1.

11 *Budapesti Közlöny*, 1942. március 31., 1.

2. kép. A bolgár Polgári Érdemrend nagykeresztje, aranyozott ezüst, zománc, 111,36 × 74,23 mm, Magyar Nemzeti Múzeum, Éremtár, ltsz. ÉT.D.59.962.3., Jaksity Iván felvétele

3. kép. A spanyol Polgári Érdemrend nagykeresztje, zománcozott ezüst, 74,67 × 48,39 mm, Magyar Nemzeti Múzeum, Éremtár, ltsz. ÉT.D.59.962.8., Jaksity Iván felvétele

(1931)¹² és Matuska Péter (1935).¹³ Az érdemrendet I. Ferdinánd bolgár fejedelem alapította hat osztállyal plusz a nagykeresztrel 1891-ben. Egészen a bolgár monarchia végéig, 1946-ig adományozták (2. kép).

A három nagykereszt közül a spanyol Polgári Érdemrend (*Orden del Mérito Civil*) legmagasabb fokozatának szintén három magyar adományosáról tudunk Vértessy Sándor, Matuska Péter és Prónay György személyében. Mindhárom esetben a hivatalos lapok 1931-ben adnak hírt a kitüntetés elnyeréséről.¹⁴ XIII. Alfonz spanyol király alapította az érdemrendet 1926-ban öt osztállyal, azonban a monarchia bukása után, 1931 júliusában a köztársaság nem vette át, megszüntetve azt. 1942-ben Francisco Franco spanyol államfő alapította újra az érdemrendet, amely a mai napig is aktív állami elismerés (3. kép).

¹² *Budapesti Közlöny*, 1931. május 9., 1.

¹³ Uo.

¹⁴ *Budapesti Közlöny*, 1931. április 10., 1.

4. kép. A Norvég Vöröskereszt Érdemkeresztje, zománcozott ezüst, 41,40 × 34,29 mm, Magyar Nemzeti Múzeum, Éremtár, ltsz. ÉT.D.59.962.7., Jaksity Iván felvétele

Az említett három nagykereszt kifejezetten ritkán fordult elő a Horthy-korszak Magyarországon. Bár a dán és bolgár rendjeleket az 1918 előtti időszakban is többen nyerték el, stilisztikai és tipológiai vizsgálatuk alapján egyértelműen az 1930-as évekre datálható darabokról van szó. A három nagykeresztet együttesen csak Matuska Péter számára adományozták. E tény, valamint az előkerülés helye is arra enged következtetni, hogy az egykori követ tulajdonát képezték.

A további román, lett, norvég és bolgár rendjelek esetében azonban nem tudjuk, hogy kihez tartozhattak. A hivatalos címtárak, közlönyök és a szakirodalom sem említi egyiket sem Matuska kitüntetései között. Ráadásul a Szent Sándor-rend kardokkal ékesített középkeresztje meglehetősen korai (1908 előtti), míg a Norvég Vöröskereszt Érdemkeresztje ritka példány. A lett Három Csillag-rend középkeresztje számos alkalommal került adományozásra a két világháború között, különösen a diplomáciai testület tagjainak számára.

A Norvég Vöröskereszt Érdemkeresztje (*Norges Røde Kors hederstegn*) adományozásáról magyar személy részére mindössze egy alkalommal van tudomásunk: Szentváry Alfréd, a Magyar Vöröskereszt Egylet Mentésügyi osztályának vezetője számára 1938-ban.¹⁵ A Nemzeti Múzeumban található példány az érdemkereszt 1938 előtt gyártott típusához tartozik, így

¹⁵ *Pesti Hírlap*, 1938. december 4., 29.

elképzelhető, hogy a tulajdonosa Szentváry volt, azonban az sem lehetetlen, hogy szintén Matuska kitüntetései közé tartozott, hiszen a követ Svédország és Dánia mellett Norvégiára is kiterjedő diplomáciai jogkörrel rendelkezett 1938 és 1943 között. Nem volt ritka jelenség, hogy egy-egy elismerés adományozása kimaradt a hivatalos közlönyökből és címtárakból, főleg a háborús viszonyok között (4. kép).

A tulajdonos

Matuska Péter idősebb rasztokai és tvarozsnai Matuska Péter (1841–1901) és kőji Comáromy Blanka (1853–1927) fiaként 1885. augusztus 28-án született Budapesten.¹⁶ Édesapja a korszak közkedvelt jogász-politikusa, közel harminc éven keresztül a liptószentmiklósi kerület országgyűlési képviselője, jegyzője, valamint az igazságügyi bizottság tagja. Az apa politikai pályája mellett a Magyar Jelzálog Hitelbank alelnöke és jogügyi osztályának vezetője volt, továbbá a budapesti Kerepesiúti és a liptótarnóci evangélikus egyházközségek felügyelője, illetve a Johannita-rend lovagja.¹⁷ Anyai nagyapja, Comáromy László Abaúj-Torna vármegye alispánja és királyi tanácsos volt.

Ifjabb Matuska Péter középfokú tanulmányait a Deáktéri Evangélikus Gimnáziumban végezte, ahol többek között osztálytársai voltak: Jány (Hautzinger) Gusztáv vezérezredes, Lukács György filozófus, illetve Rakovszky Iván belügy-, majd vallás- és közoktatásügyi miniszter.¹⁸ A sikeres érettségi vizsga letétele után egyetemi jogi tanulmányait Budapesten, Berlinben és Párizsban folytatta 1902 őszétől 1907-ben megszerzett államtudományi doktorátusáig.¹⁹ 1918. július 30-án a Kálvin téri református templomban Matuska Péter oltár elé vezette bárdosi Bárdossy Jenő volt sárosi főispán, miniszteri tanácsos lányát, Margitot (1889–1978).²⁰ Az újdonsült férj a házasság révén Bárdossy László későbbi külügyminiszter és miniszterelnök sógora lett. Házasságuk gyermektelen maradt.

Gimnáziumi és egyetemi évei, valamint vármegyei hivatalnoki és diplomáciai pályája során sokat szereplő és ünnepeelt tagja volt a társasági életnek. Többek között a Jogászbál vigalmi bizottságának elnöke (1906),²¹ későbbi nejével egyetemben a Hólabda Társaság

16 Budapesti Rákóczi úti Evangélikus Egyházközség, születések anyakönyve, 1885. augusztus 28., 148. szám.

17 *Pesti Hirlap*, 1901. szeptember 25., 9.

18 GÓBI 1902, 56.

19 HORTOBÁGYI 1940, 666.

20 *Pesti Hirlap*, 1918. június 28., 12.

21 *Pesti Napló*, 1906. január 14., 13.

tagja (1906),²² a Joghallgatókat Segítő Egyesület elnöke (1915)²³ volt. Külügyi szolgálatának megkezdése után tagja a Nemzeti Kaszinónak, lelkes támogatója állomáshelyei magyar közösségeinek, állandó résztvevője a Svéd–Magyar és Norvég–Magyar Baráti Társaságok rendezvényeinek, nyugdíjazása után aktív tagja az Úri Clubnak (1944).²⁴

Az ifjú jogász az egyetem kapuján kilépve szűkebb páttriájában talált magának megfelelő állást, Liptó vármegye aljegyzője, majd másodfőjegyzője lett.²⁵ Feltételezhetően ebben az időszakban, hivatali szolgálatának elismeréseként vehette át a Jubileumi Emlékkeresztet. A világháború kitörését követően a 8. (Tersztyánszky-) huszárezredbe vonult be, majd hadnagyként, illetve főhadnagyként szolgált végig a vérzivataros éveket. Szolgálatáért az ezüst és bronz Signum Laudis (1916, 1917),²⁶ illetve a 3. osztályú Katonai Érdemkereszt a hadidíszítménnyel (1917)²⁷ és a Károly Csapatkereszt²⁸ adományozásában részesült a hadszíntéren mutatott, „az ellenséggel szembeni vitéz magatartásáért és szolgálatáért”. 1919. július 1-jén felmentették a további katonai szolgálatból „rokkant, népfelkelésre alkalmatlan” minősítéssel.²⁹

Az Osztrák–Magyar Monarchia felbomlását követően az egykori közös külügyminisztérium hivatalnok- és diplomataállománya szétszóródott az utódállamok újonnan megalakult külügyi szolgálatai között. A magyar államnak sürgetően szüksége volt több nyelven kiválóan beszélő, magasan képzett szakszemélyzetre a független magyar külügyminisztérium megszervezéséhez. Az elcsatolt (ekkor még csak megszállt) területekről menekült vagy állástalanná vált képzett (és jó kapcsolatokkal rendelkező) hivatalnokok számára új életpálya körvonalazódott. Ekkor került a külügy kötelékébe nemcsak Matuska Péter, hanem Kristóffy József, a későbbi moszkvai követ, de a korszak neves vadásza és diplomatája, a szintén vármegyei szolgálatból érkező nemeskéri Kiss Sándor is. Matuska Pétert 1919. február 20-án nevezték ki miniszteri titkárnak a Külügyminisztériumba,³⁰ ahol egészen nyugdíjazásáig, 1943-ig dolgozott.

Miniszteri titkárként 1920 októberében Karlsbadba (Karlovy Vary) küldték azzal a fontos megbízatással, hogy az *Union of Democratic Control* szervezet csehszlovákiai részlegének alakuló ülésén tárgyaljon a helyi magyar pártok képviselőivel, ösztönözze őket az együttműködés fontosságára, és biztosítsa őket a magyar kormány anyagi támogatásáról.

22 *Budapesti Hírlap*, 1906. november 10., 10.

23 *Egyetemi Lapok*, 1915. december 15., 3.

24 HORTOBÁGYI 1940, 666.

25 *Magyarország tiszti cím- és névtára* 1913, 118; *Magyarország tiszti cím- és névtára* 1916, 135.

26 *Budapesti Közlöny*, 1916. január 5., 1; *Budapesti Közlöny*, 1917. január 2., 3.

27 *Budapesti Közlöny*, 1917. október 23., 3.

28 HORTOBÁGYI 1940, 666.

29 *Honvédségi Közlöny*, 1919. július 19., 1181.

30 *Budapesti Közlöny*, 1919. február 20., 1.

Az ülést, amelyen Rakovszky Iván – Matuska egykori osztálytársa – is részt vett, a csehszlovák karhatalom végül erőszakkal feloszlatta.³¹ Matuska Pétert 1922-ben miniszteri tanácsossá nevezték ki,³² és még abban az évben a prágai követségre került ideiglenes ügyvivőnek I. osztályú követségi titkári címmel.³³ 1925 júniusában a követ, báró Villani Frigyes távozása következtében újra ügyvivőként teljesített szolgálatot mint II. osztályú követségi tanácsos.³⁴ Követségi kiküldetésére feltételezhetően helyismerete és nyelvtudása miatt esett Matuska személyére a választás, hiszen kiválóan beszélt németül, szlovákul, spanyolul, franciául és angolul.³⁵ 1927-ben felmerült, hogy báró Apor Gábortól átveszi a párizsi követség vezetését,³⁶ azonban a következő évben mégis Madridba helyezték ügyvivőnek.³⁷ 1929-ben a spanyolországi követség joghatósága alá rendelték Portugáliát is, így Matuska Péter mind a két országban működő magyar diplomáciai szolgálat vezetését ellátta.³⁸ Fontos jelentéssel szolgáltattott a külügyminisztérium számára a Primo de Rivera-féle Spanyolországban uralkodó állapotokról, a társadalmi feszültségekről.³⁹ Nem sokkal a spanyol vezető bukása után, 1930 szeptemberében felmentették megbízatása alól,⁴⁰ azonban egy hónappal később kinevezték a varsói követség ügyvivőjének.⁴¹

Matuska Péter előmenetelében jelentős változást hozott az 1931-es év, mikor ügyvivői minősége megszűnt, és rendkívüli követként és meghatalmazott miniszterként folytatta lengyelországi szolgálatát.⁴² Matuska ezzel a kinevezéssel felért a külszolgalati pálya csúcsára. Négy év lengyelországi szolgálatot követően, 1935-ben a szófiai követség élére került,⁴³ majd 1937-ben Horthy Miklós államfő az újonnan létrehozott „stockholmi magyar királyi követség vezetésével, valamint a Svédországban, Norvégiában és Dániában való képvisellel követi minőségben megbízta”.⁴⁴ Egészen nyugdíjazásáig ellátta hivatalát.

Matuska Péter nem különösebben ismert külpolitikai személyisége a két világháború közötti magyar diplomáciatörténetnek, azonban állomáshelyei olyan országokhoz kötődtek, amelyekkel a magyar állam számára fontos volt a jó kapcsolat fenntartása. Különösen igaz ez

31 ANGYAL 2000, 72–76.

32 *Budapesti Közlöny*, 1922. július 23., 1.

33 *Budapesti Közlöny*, 1922. március 11., 1.

34 *Nemzeti Ujság*, 1925. június 13., 3.

35 *Tolnai Világlapja*, 1943. december 8., 7.

36 *Magyarország*, 1927. július 14., 14.

37 *Pesti Napló*, 1928. április 18., 11.

38 *Magyarország*, 1928. június 20., 8.

39 JEMNITZ 1962, 538.

40 *Budapesti Közlöny*, 1930. szeptember 3., 1.

41 *Budapesti Közlöny*, 1930. november 1., 1.

42 *Budapesti Közlöny*, 1931. április 10., 1.

43 *Budapesti Közlöny*, 1935. április 6., 1.

44 *Budapesti Közlöny*, 1937. június 3., 1.

Svédországra, amely mindkét világháború során a semleges államok közé tartozott, de fontos informális kapcsolatot, egyfajta „hidat” jelentett a hadviselő felek között. 1942 májusában a Kállay Miklós vezette magyar kormány a semleges országokban működő diplomáciai csatornákon kezdte el béketárgyalási kísérleteit a nyugati szövetségesekkel. A stockholmi angol követség állományában dolgozó Böhm Vilmossal is felvették a kapcsolatot, aki az Angliával való tárgyalást szorgalmazta. Matuska Péter arra biztatta Kállayt, hogy fogadják el Böhm javaslatát.⁴⁵ Matuska követként egészen 1943 augusztusáig maradt Stockholmban, amikor hivatalát átadta a jóval agilisabbnak tartott Ullein-Reviczky Antalnak.⁴⁶ Hazatérése után szeptemberben nyugdíjazták,⁴⁷ majd a kormányzó magyar királyi tanácsosnak nevezte ki november 11-én.⁴⁸

Matuska Pétert és nejét a második világháború vége Ausztriában érte, ahol kísérletet tett sógora, az amerikai őrizetben lévő Bárdossy László számára pártatlan bírósági eljárás kiharcolására.⁴⁹ Röviddel a háború után, 1945 novemberében a hazai lapok arról tudósítottak, hogy a Vöröskereszt megbízásából – mint összekötő – Svédországba utazott, ahol a Svéd Vöröskereszt táboraiban elhurcolt magyar gyermekek ezrei nyertek elhelyezést. Feladata fényképek készítése volt a gyermekekről azonosításuk érdekében.⁵⁰ Az akció sikerességéről, illetve Matuska szerepéről nem találtunk bővebb információt. 1947-ből az „Emigrált horthysta diplomaták mesterkedései” címmel a *Szabadság* napilapban közölt cikkben találkozunk újra a nevével, mint aki Ullein-Reviczky Antal, Barcza György, Bakách-Besseney György és további egykori követek társaságában összeesküvést szőtt a magyar állam ellenében egy dunai monarchia felállításának céljából.⁵¹ Az írás igazságtartama megkérdőjelezhető, de minden bizonnyal Matuska ekkor már tényleg emigrációban élt – miután 1946. január 10-én kivégezték sógorát, Bárdossy Lászlót. 1948-ban a Matuska házaspár Stockholmban tartózkodott,⁵² majd Franciaországban telepedtek le, ahol utolsó éveiket töltötték.

Matuska Péter diplomáciai elismerései

Matuska Péter diplomáciai szolgálata során több jelentős magyar és külföldi kitüntetés adományozásában részesült. Tulajdonosa volt a spanyol Polgári Érdemrend nagykeresztjének

45 KAPRONCZAY 2010, 38; MIKLÓS 2018, 153.

46 *Budapesti Közlöny*, 1943. szeptember 9., 1.; *Külvügyi Szemle*, 1943. november 1., 577.

47 *Magyar Nemzet*, 1943. szeptember 7., 6.

48 *Budapesti Közlöny*, 1943. november 11., 1.

49 *Hungária*, 1951. június 27.

50 *Világosság*, 1945. szeptember 1., 1; *Világ*, 1945. szeptember 2., 3.

51 *Szabadság*, 1947. március 22., 2.

52 *Világ*, 1948. április 21., 2.

(1931), a lengyel Polonia Restituta-rend nagykeresztjének (1935),⁵³ a Magyar Érdemkereszt középkeresztjének a csillaggal (1935),⁵⁴ a bolgár Polgári Érdemrend nagykeresztjének (1935), a svéd Észak Csillaga-rend nagykeresztjének (1938),⁵⁵ a Magyar Érdemrend nagykeresztjének (1939)⁵⁶ és a dán Dannebrog-rend nagykeresztjének (1940). Magyar kiténtetéseit „a külügyi szolgálat terén kifejtett eredményes működésének elismeréséül” kapta Horthy Miklós kormányzótól. Bár elsöre feltűnő, hogy Matuska a külföldi államok elismerései közül kizárólag nagykeresztekkel rendelkezett, ez szorosán összefüggött azzal a ténnyel, hogy pályája során mindig magas diplomáciai posztokon szolgált.⁵⁷

A spanyol és lengyel rendjeleit az adott kiküldetésének végeztével adományozták számára, míg a bolgár, svéd és dán egy-egy protokolláris eseményhez kapcsolódott. Matuska Péter 1935-ben a várnai csata emlékművének felavatásakor vehette át a bolgár Polgári Érdemrend nagykeresztjét III. Borisz bolgár cártól. 1938-ban V. Gusztáv svéd uralkodó 80. születésnapja alkalmából Horthy Miklós magyar államfő Matuska követet bízta meg a Magyar Érdemrend nagykeresztjének átadásával a svéd uralkodó részére. Ekkor nyújtotta át számára a király a svéd Észak Csillaga-rend nagykeresztjét. A követ 1940 szeptemberében X. Keresztély dán királytól vehette át a Dannebrog-rend nagykeresztjét, mikor szintén a magyar államfő megbízásából „kézbesítette” a Magyar Érdemrend Szent Koronával ékesített nagykeresztjének láncát az uralkodó 70. születésnapja alkalmából.

Összegzés

Vélhetően több személy kiténtetése is letek menedékre annak a pincének a mélyén, melynek anyaga 1962 nyarán felajánlás útján a Magyar Nemzeti Múzeum Éremtárába került. Az átvett kiténtetésanyagban található bolgár, dán és spanyol nagykeresztek valószínűleg Matuska Péter követ tulajdonát képezték. Matuska Péter a független magyar külügyminisztérium megalakulásától kezdve két évtizeden át szolgált a magyar külpolitikai érdekeket Európa számos országában. Felkészültsége, tehetsége és kapcsolatai révén fontos posztokat töltött be első megbízatásától az utolsóig a kontinens országaiban. Olyan jelentős eseményeknek volt a szemtanúja, mint a Spanyol Köztársaság kikiáltása, a várnai csata emlékművének

53 *Budapesti Közlöny*, 1935. január 22., 1.

54 *Budapesti Közlöny*, 1935. május 21., 1.

55 *Nemzeti Ujság*, 1938. január 20., 15.

56 *Budapesti Közlöny*, 1939. június 16., 1.

57 Csehszlovákia volt az egyetlen állomáshelye, ahol Matuska Péter külszolgálatban eltöltött évei során nem kapott elismerést, ugyanakkor a két állam viszonya egyáltalán nem volt jónak mondható, ami magyarázatot adhat erre.

felavatása vagy kiváló tudósunk, Szent-Györgyi Albert Nobel-díjának átadási ünnepe. Jelen tanulmányban ismertetett kitüntetései ritkán lelhetők fel magyar közgyűjteményekben, ezért fontos emlékei nemcsak Matuska személyének, de a két világháború közötti magyar diplomáciatörténetnek is.

A múzeumba került kitüntetések minden tulajdonosának meghatározására források hiányában jelenleg még nem vállalkozhattunk, de Matuska Péter kapcsolati hálójának feltérképezésével és újabb források bevonásával a jövőben minden bizonnyal közelebb juthatunk a kérdés megválaszolásához.

Bibliográfia

- ANGYAL Béla 2000. Magyar szervezetek és mozgalmak Csehszlovákiában 1918–1921. (II. rész.) *Forum Társadalomtudományi Szemle* 2/2, 67–84.
- BILLE-HANSEN, A. C. – HOLCK, H. (red.) 1945. *Kongelig Dansk Hof-og Statskalender Statshandbog for Kongeriget Danmark for Aaret 1945*. Koppenhága.
- GÓBI Imre 1902. *A Budapesti Ág. Hitv. Evang. Főgymnasium értesítője az 1901/1902-iki iskolai évről*. Budapest.
- HORTOBÁGYI Jenő (szerk.) 1940. *Keresztény magyar közéleti almanach*. 1–2. Budapest.
- ILLYÉS Gyula 2013. Ostromnapló – 1945. február, március. *Kortárs* 57/3, 3–27.
- JEMNITZ János 1962. A spanyol fasizmus jellegéről. *Történelmi Szemle* 5/3–4, 536–544.
- KAPRONCZAY Károly 2010. A lisszaboni magyar követség és a kiugrási kísérlet. *Valóság* 53/12, 35–46.
- HENNINGS, Paul – BILLE-HANSEN, A. C. (red.) 1925. *Kongelig Dansk Hof-og Statskalender Statshandbog for Kongeriget Danmark for Aaret 1925*. Koppenhága.
- MIKLÓS Dániel 2020. Stockholmból jelentik – A Csehszlovák és a magyar fél tevékenysége Svédországban 1943–1944 folyamán diplomaták jelentései alapján. *Levéltári Közlemények* 89, 151–160.
- ONDREJČÁK Eszter 2014. Szabó Lőrinc, Anton Straka magyar barátja. *Prágai Tükör* 22/6, 17–21.